

Regeringens proposition

1987/88: 12

om ändring i lagen (1963: 633) om biskopsval

Prop.
1987/88: 12

Regeringen föreslår riksdagen att anta det förslag som har tagits upp i bifogade utdrag ur regeringsprotokollet den 1 oktober 1987.

På regeringens vägnar

G. Sigurdson

Bo Holmberg

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås den ändringen i lagen (1963: 633) om biskopsval att valda ledamöter i svenska kyrkans centralstyrelse skall ingå i valkorporationen i Uppsala stift vid val av ärkebiskop. Enligt nuvarande lagregler ingår i stället präster vid fyra centrala kyrkliga styrelser, som numera har upphört.

Ändringen avses träda i kraft den 1 december 1987.

Lag om ändring i lagen (1963: 633) om biskopsval

Härigenom föreskrivs att 3 och 10 §§ lagen (1963: 633) om biskopsval skall ha följande lydelse.

*Nuvarande lydelse**Föreslagen lydelse*3 §¹

Val av ärkebiskop förrättas dels i Uppsala stift av en valkorporation, som är sammansatt på sätt stadgas i 2 §, dels i övriga stift av domkapitlet, vart och ett såsom en valkorporation.

I Uppsala stift *ingår* i valkorporationen *därjämte* dels präster, *vilka* vid tidpunkten för valet *innehava tjänster såsom kyrkoherde i svensk församling i utlandet eller ock enligt förordnande uppehålla* obesatta sådana tjänster, dels *präst, som vid nämnda tidpunkt är anställd såsom direktor för svenska kyrkans missionsstyrelse eller svenska kyrkans centralråd för evangelisation och församlingsarbete eller såsom generalsekreterare vid svenska kyrkans sjömansvårdsstyrelse eller svenska kyrkans diakoninämnd.*

I Uppsala stift *ingår* i valkorporationen *dessutom* dels präster, *som* vid tidpunkten för valet *innehar kyrkoherdetjänster i svenska församlingar i utlandet eller också enligt förordnande uppehåller* obesatta sådana tjänster, dels *de valda ordinarie ledamöter av svenska kyrkans centralstyrelse som inte ingår i någon annan valkorporation.*

10 §

Valet förrättas av domkapitelsledamöter i domkapitlet och av övriga röstberättigade inom varje kontrakt inför kontraktsprosten.

I valet inom varje kontrakt *deltaga* de röstberättigade prästerna inom kontraktet och elektorerna för lekmännen i kontraktets pastorat.

Stiftsadjunkter, kyrkoherdar för döva, föreståndare för *diakoniansstalt*, kyrkoherdar i svenska församlingar i utlandet samt i 3 § avsedda *befattningshavare vid kyrkliga styrelser deltaga* i valet i det kontrakt, *i vilket* stiftets domkyrka är belägen.

Präst, som på grund av laga förfall är hindrad att infinna sig vid valet, samt kyrkoherde för döva och kyrkoherde i svensk församling i utlandet må före valet insända valsedel till kontraktsprosten i det kontrakt, i vilket han äger utöva rösträtt.

I valet inom varje kontrakt *deltar* de röstberättigade prästerna inom kontraktet och elektorerna för lekmännen i kontraktets pastorat.

Stiftsadjunkter, kyrkoherdar för döva, föreståndare för *diakoniansstalter*, kyrkoherdar i svenska församlingar i utlandet samt i 3 § avsedda *ledamöter av svenska kyrkans centralstyrelse deltar* i valet i det kontrakt *där* stiftets domkyrka är belägen.

Präster, som på grund av laga förfall inte kan infinna sig vid valet, samt kyrkoherdar för döva och kyrkoherdar i svenska församlingar i utlandet får före valet sända in sina valsedlar till kontraktsprosten i det kontrakt där de har rösträtt.

¹ Senaste lydelse 1975: 1324.

Ledamot av domkapitlet äger ej deltaga i valet annorledes än i domkapitlet.

Ledamöter av domkapitlet får delta endast i valet i domkapitlet.

Denna lag träder i kraft den 1 december 1987.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 1 oktober 1987

Närvarande: statsråden Sigurdson, ordförande, Hjelm-Wallén, Bodström, Göransson, R. Carlsson, Holmberg, Hellström, Wickbom, Johansson, Hulterström, Lindqvist, G. Andersson

Föredragande: statsrådet Holmberg

Proposition om ändring i lagen (1963: 633) om biskopsval

1 Inledning

Biskopsval hålls efter regeringens förordnande när ett ämbete som ärkebiskop eller biskop blivit ledigt. Genom sådana val erhålls förslag till nya innehavare av dessa ämbeten. Bestämmelser om biskopsval finns i 11 § lagen (1982: 942) om svenska kyrkan (ändrad senast 1985: 868), lagen (1963: 633) om biskopsval (ändrad senast 1983: 400) och i biskopsvalsförordningen (1965: 486, ändrad senast 1977: 935).

Biskopsval förrättas av särskilda valkorporationer, som representerar präster och lekmän i svenska kyrkan. Korporationernas sammansättning vid biskopsval i allmänhet anges i 2 § biskopsvalslagen. En sådan korporation kan i stort sägas bestå av domkapitlets ledamöter, vissa kategorier av präster samt särskilt utsedda elektorer för stiftets lekmän. Härvid har eftersträvat lika inflytande för präster och lekmän. I 3 § finns särskilda bestämmelser om sammansättningen vid ärkebiskopsval. Enligt dessa skall sådant val förrättas dels i Uppsala stift av valkorporationen där, utökad med präster som är kyrkoherdar i svenska kyrkans utlandsförsamlingar och med präster som är direktorer eller generalsekreterare i de fyra centrala kyrkliga styrelserna, dels i övriga stift av domkapitlet som valkorporationer.

De fyra centrala kyrkliga styrelser som anges i 3 § biskopsvalslagen har före inrättandet av en ny organisation för svenska kyrkans frivilliga verksamhet på riksplenet svarat för sådan verksamhet enligt stadgor som fastställdes av Kungl. Maj:t. Styrelsernas verksamhet har nu upphört, och stadgorna har upphävts med verkan från utgången av år 1986 genom förordningen (1986: 754) om upphävande av vissa kyrkliga författningar. Biskopsvalslagens bestämmelse om att präster som är anställda som direktorer eller generalsekreterare vid styrelserna skall ingå i valkorporationen för Uppsala stift kan följaktligen inte längre tillämpas.

Kyrkomötet begärde i en skrivelse (kskr. 1985: 3) till regeringen den 7 mars 1985 en översyn av lagen om biskopsval med beaktande av vad kyrkolagsutskottet anfört i sitt betänkande (KL 1985: 8) om rösträtt vid biskopsval. Kyrkomötets synpunkter gällde bl. a. en utvidgning av rösträtten till vissa ytterligare kategorier av präster.

Regeringen beslöt den 11 juni 1987 att inhämta kyrkomötets yttrande över ett inom civildepartementet upprättat förslag till en lag om ändring i biskopsvalslagen. Förslaget avsåg reglerna om val av ärkebiskop. Frånsett några smärre redaktionella ändringar överensstämmer det med det lagförslag som nu läggs fram. Kyrkomötet har tillstyrkt förslaget (kskr. 1987: 10, KL 8).

I skrivelsen till kyrkomötet i ärendet tog jag också upp frågan om en översyn av biskopsvalslagstiftningen i övrigt. Jag fann inte skäl att närma re utreda reglerna för val av biskopar. Kyrkomötet har emellertid återkommit i frågan (kskr. 1987: 10, KL 8).

I det följande behandlar jag frågan om ändring i reglerna om val av ärkebiskop och frågan om en översyn av biskopsvalslagstiftningen i övrigt var för sig.

2 Ändring i reglerna om val av ärkebiskop

Mitt förslag: Vid val av ärkebiskop skall i valkorporationen för Uppsala stift ingå de valda ordinarie ledamöter av svenska kyrkans centralstyrelse som inte ingår i någon annan valkorporation.

Skälen för mitt förslag: Eftersom de fyra centrala kyrkliga styrelserna har upphört, kan man inte längre tillämpa biskopsvalslagens regler om att präster som är anställda som direktorer respektive generalsekreterare vid styrelserna skall ingå i valkorporationen för Uppsala stift vid ärkebiskopsval. Sammansättningen av valkorporationen bör därför anpassas till den rikskyrkliga organisation som nu finns. Anpassningen kan ske på det sättet att de valda ordinarie ledamöter i svenska kyrkans centralstyrelse som inte ingår i annan valkorporation deltar i ärkebiskopsvalet i stället för som tidigare chefstjänstemännen i styrelserna. En sådan lösning framstår som lämplig med hänsyn till att ärkebiskopen fått vidgade uppgifter inom den nya rikskyrkliga organisationen. Genom förslaget torde lekmannainflytandet vid valet i allmänhet bli något starkare. Den prästerliga representationen kan likväl anses tillgodosedd genom deltagandet av prästerna i utlandsförsamlingarna.

En tanke som har framförts från ett par håll vid remissbehandlingen av ett tidigare förslag av samma innebörd är att även ge någon eller några av chefstjänstemännen i Svenska kyrkans stiftelse för rikskyrklig verksamhet rätt att delta i ärkebiskopsvalet. Det kan emellertid enligt min mening inte anses lämpligt att anknyta rösträttsreglerna till ett privaträttsligt subjekts kansliorganisation, som kan vara underkastad förändringar från tid till annan.

Som förut anförts har *kyrkomötet* tillstyrkt förslaget.

Min bedömning: Enligt min mening finns det inte skäl att närmare utreda reglerna för val av biskopar. En språklig och lagteknisk översyn av lagen om biskopsval bör dock ske i samband med att lagen anpassas till den pågående reformen av svenska kyrkans organisation på lokal- och stiftsplanet.

Bakgrund: Biskopsval som inte avser ärkebiskopsämbetet förrättas enligt 2 § biskopsvalslagen av en valkorporation, vari ingår bl. a. präster som vid tidpunkten för valet innehar i stiftet inrättade tjänster som församlingspräst, stiftsadjunkt eller kontraktsadjunkt eller enligt förordnande uppehåller obesatta sådana tjänster. En pastoratsadjunkt har inte rösträtt i vidare mån än som kan följa härav.

Enligt en motion (1984: 166) till 1984 års kyrkomötessammanträde borde rösträtt tillkomma varje präst som enligt förordnande fullgör prästerlig tjänstgöring i stiftet. I motionen påpekades bl. a. att det numera kunde förekomma att pastoratsadjunktstjänster inte längre enbart var tjänster för nyprästviga.

Motionen behandlades av kyrkolagsutskottet, som med utgångspunkt i denna förordade en översyn av biskopsvalslagen. Utskottet ansåg att kyrkomötet också borde upprepa en tidigare framställning om en mera genomgripande sådan översyn.

Kyrkomötet biföll utskottets hemställan (kskr. 1985: 3, KL. 8).

Skälen för min bedömning: Inom civildepartementet förbereds för närvarande en genomgripande reform av svenska kyrkans organisation på lokal- och stiftsplanet. Reformen grundar sig på förslag av 1982 års kyrkokommitté (kn 1982: 05), och regeringen har genom en skrivelse till kyrkomötet (Reg. Skr. 1987: 1) inhämtat dess yttrande i ärendet. Vidare bör nämnas att kyrkans utlandsverksamhet är föremål för en inomkyrklig utredning och att biskopsämbetets ställning avses bli föremål för överväganden genom biskopsmötets försorg.

I regeringens skrivelse till kyrkomötet anförde jag bl. a. att förutsättningarna för en sådan mera genomgripande översyn av lagstiftningen om biskopsval som kyrkomötet tidigare begärt enligt min mening inte förelåg. Jag kunde inte heller finna att de gällande reglerna skulle ha sådana brister att andra omedelbara ändringar skulle erfordras än de jag föreslagit i föregående avsnitt. Under alla förhållanden borde dock enligt min mening lagen moderniseras språkligt.

I sitt yttrande har kyrkomötet åter anhållit att regeringen ser över lagstiftningen om biskopsval. I kyrkolagsutskottets betänkande (KL 1987: 8) anförts därvid följande.

Utskottet kan till en början konstatera att kyrkomötet såväl år 1983 som år 1985 gjort framställningar hos regeringen om en mera genomgripande översyn av lagstiftningen om biskopsval, men att regeringen

hittills inte funnit att förutsättningar har förelegat för en sådan översyn. Enligt utskottets mening har utvecklingen lett till att skälen för den tidigare begärda översynen ökat i styrka. Den nya organisationen på stiftsplanet och den nya tjänsteorganisationen för präster som föreslås i regeringens skrivelse 1987: 1 gör det nödvändigt att se över lagstiftningen på området. Även de väntade förändringarna av svenska kyrkans verksamhet i utlandet motiverar en sådan översyn. Enligt utskottets uppfattning bör kyrkomötet därför ånyo upprepa sina tidigare framställningar i frågan.

Som jag har framhållit i regeringens skrivelse till kyrkomötet i detta ärende bör biskopsvalslagen moderniseras. En översyn av lagen från språklig och lagteknisk utgångspunkt kan göras i samband med att lagen anpassas till de förslag till ny organisation på lokal- och stiftsplanet i svenska kyrkan, m. m., som för närvarande bereds inom civildepartementet.

Jag är emellertid fortfarande av den meningen att det saknas förutsättningar för en mera genomgripande utredning om reglerna för val av biskopar.

4 Upprättat lagförslag

I enlighet med vad jag har anfört nu har det inom civildepartementet upprättats ett förslag till

lag om ändring i lagen (1963: 633) om biskopsval.

5 Hemställan

Jag hemställer att regeringen föreslår riksdagen att anta lagförslaget.

6 Beslut

Regeringen ansluter sig till föredragandens överväganden och beslutar att genom proposition föreslå riksdagen att anta det lagförslag som han har lagt fram.

